

DISKUSE

Užívání alkoholu a demence v denním a akademickém tisku

Miroslav Barták

e-mail | miroslav.bartak@lf1.cuni.cz

PhDr. Miroslav Barták, Ph.D.
vedoucí Centra veřejného zdraví se zaměřením na alkohol
Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze

V rámci pravidelného monitoringu denního tisku, který Centrum veřejného zdraví se zaměřením na alkohol Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze ve spolupráci se SZÚ realizuje díky podpoře RVKPP a pravidelně zveřejňuje v sekci novinky na webových stránkách www.alkoholpodkontrolou.cz, mě velmi zaujal článek od pana profesora Jaroslava Petra z České zemědělské univerzity uveřejněný v placené sekci Prémium Lidových novin 29. srpna 2020 a aktualizovaný k 1. září 2020. Článek mě zaujal nejen proto, že se profesně věnuji vedle tématu škodlivých účinků užívání alkoholu také sociální politice, kde je téma zdravotních problémů a jejich vlivu na sociální fungování významné, ale také kvůli svému názvu „*Sklenkou vína proti demenci*“. Takto rezultativní nadpisy se v tisku někdy objevují a mě takto formulovaný nadpis vedl k tomu, že jsem si článek přečetl celý. Přesto bych se chtěl nyní vyjádřit pouze k části věnované alkoholu.

Autor článku píše: „*Vyznavače alkoholu postihuje demence nejen častěji, ale nastupuje u nich dříve než u lidí, kteří pijí střídavě. Mezi pacienty trpícími demencí už před dovršením pětadesáti let tvoří nestrádaní konzumenti alkoholu plnou polovinu. Riziková je konzumace více než 210 mililitrů čistého alkoholu týdně, což je například devět půllitrů dvanáctistupňového piva.*“ Potud bych se textem asi dál příliš nezabýval, nicméně článek pokračuje a uvádí: „*Avšak ani úplná abstinence není nejlepší. Mozku totiž svědčí mírná konzumace alkoholických nápojů do 140 mililitrů čistého alkoholu týdně. Tolik etanolu obsahují třeba čtyři sklenky (kdy sklenka je dvě deci) červeného vína. Umírněním spotřeby alkoholu by lidstvo snížilo výskyt demence o jedno procento.*“ Tolik popularizační článek pana profesora Petra.

Takto formulovaná „doporučení“ a „interpretace“ jsou vždy zajímavé a ve zdroji, který byl citován – časopise *The Lancet* – jsem si tedy z mého pohledu nejpravděpodobněji referovaný článek vyhledal. Podle výsledků mého hledání se jedná o článek *Dementia prevention, intervention, and care: 2020 report of the Lancet Commission* autorů Gill Livingstonové a jejích kolegů (*Lancet* 2020; 396: 413–46).

V rozšířeném souhrnu se téma alkohol objevuje několikrát, a to ve spojeních jako nadměrné užívání alkoholu nebo škodlivé užívání alkoholu. V rámci „Key messages“ (hlavních výsledků, které si čtenář má z článku odnést) je uvedeno, že aktuální poznání přidává do diskuse o rizikových faktorech demence nové faktory, a to nadměrné užívání alkoholu, zranění hlavy a znečištění vzduchu. Doporučení, které autoři zprávy v *The Lancet* dávají, je omezit spotřebu alkoholu, kdy zneužívání alkoholu a pití více než 21 dávek alkoholu týdně zvyšuje riziko demence. Zneužívání alkoholu chápou autoři studie jako modifikovatelný rizikový faktor demence. V seznamu literatury k článku, který má celkem 315 položek, lze najít asi 10 článků, které se věnují přímo otázce vztahu alkoholu a demence a přinášejí do jisté míry různé výsledky a pohledy na toto téma.

Pokud se však přidržíme článku v *The Lancet*, nalezneme zde kapitolu *Excessive alcohol consumption*, tedy nadměrné užívání alkoholu, které je jednoznačně hodnoceno jako rizikový faktor demence. Co se týče tzv. „mírného a středního“ pití, zpráva v *The Lancet* uvádí, že konzumace 21 jednotek alkoholu (v ČR používáme pojem jednotka alkoholu spíše v akademickém než obecném diskursu) by

mohla být spojena s nižším rizikem demence. Citované studie také velmi poctivě uvádějí omezení, jako je například zaměření na určitou věkovou skupinu, nebo také to, že se jedná o subjektivní hodnocení užívání (což je samozřejmě zcela relevantní metoda, jen je třeba interpretovat takto získaná data s určitou obezřetností, což se ve všech těchto studiích děje). Článek v *The Lancet* ani další citované články podle mého studia nijak nedoporučují konzumaci ani nezavrhují abstinenci. Abstinenci nejsou v jedné z citovaných studií ani zahrnuti (což je v článku v *The Lancet* uvedeno), stejně jako jsou do ní málo zahrnuti lidé, kteří alkohol nadužívají. *The Lancet* cituje rešerši Manji Kochové a kol. z roku 2019 zveřejněnou v časopise JAMA Network Open, jejíž autoři konstatují, že je „málo známo o vztahu mezi množstvím a frekvencí užívání alkoholu a rizikem demence“.

Jsem přesvědčen, že interpretace v článku z Lidových novin není v souladu se závěry, které uvádí časopis *The Lancet* a v něm citované studie a přehledové články. Toto samozřejmě nevyklučuje, že za určitých podmínek nemůže být alkoholová frakce (podíl alkoholu na daném onemocnění, v našem případě na demenci) pro některé populační skupiny určitého pohlaví pozitivní, nicméně závěry je třeba činit s velkou opatrností, stejně jako to dělají citované studie. Nakonec nic se také v *The Lancet* nepíše o víně. Jsem přesvědčen, že v této oblasti nás čeká ještě mnoho práce, než budeme vědět víc.

Rád bych také v této souvislosti upozornil na společné prohlášení Společnosti pro návykové nemoci České lékařské společnosti J. E. Purkyně a České kardiologické společnosti publikované v loňském roce v časopise *Central European Journal of Public Health*, který je vydáván Státním zdravotním ústavem (viz Miovský a kol., 2019), které uvádí, že je „*jak medicínsky, tak i eticky nevhodné doporučovat „preventivní“ užívání alkoholu,*“ a pokračuje, že „*doporučovat být „mírné“ pít s odkazem na jeho preventivní účinek u specifických diagnóz znamená ve stejnou chvíli ignorování rizika diagnóz dalších.*“

Tento text vznikl s pomocí dotační podpory RVKPP, č. dotace AA-00-20.

LITERATURA

Koch, M., Fitzpatrick, A. L., Rapp, S. R., Nahin, R. L., Williamson, J. D., Lopez, O. L., ... & Jensen, M. K. (2019). Alcohol consumption and risk of dementia and cognitive decline among older adults with or without mild cognitive impairment. *JAMA network open*, 2(9), e1910319-e1910319. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2019.10319>

Livingston, G., Huntley, J., Sommerlad, A., Ames, D., Ballard, C., Banerjee, S., ... & Costafreda, S. G. (2020). Dementia prevention, intervention, and care: 2020 report of the Lancet Commission. *The Lancet*, 396(10248), 413-446. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30367-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30367-6)

Miovský, M., Táborský, M., Popov, P., Linhart, A., Zima, T. (2020). Alcohol use in the Czech Republic – Joint Statement of the Society for Addiction Medicine of the J. E. Purkyně Czech Medical Association and the Czech Society of Cardiology. *Centr Eur J Public Health* 27 (Supplement):S3-S5. <https://doi.org/10.21101/cejph.a5972>

https://www.lidovky.cz/relax/zdravi/sklenkou-vina-proti-demenci-experti-predstavili-tucet-rizik-jejichz-eliminace-ma-zabranit-nastupu-ne-A200831_220522_In-zdravi_ele?zdroj=sph_lidovky [citováno 2. 9. 2020]